

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 5, 2019 | 30.05.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.152](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.152)

УДК: 338.583

*Т. О. Яценко,
студентка кафедри фінансів і банківської справи Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка, м. Полтава*

ORCID: 0000-0001-8077-9496

*Л. А. Свистун,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи Полтавського
національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, м. Полтава*

ORCID: 0000-0002-6472-9381

ПРОЦЕСИ ТА МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ЗАВДАНЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

T. O. Yatsenko

*student of the Department of Finance and Banking of the
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava*

L. A. Svistun

*Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Finance and Banking of
the Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk, Poltava*

PROCESSES AND METHODS FOR COST OPTIMIZATION IN THE SYSTEM OF ENTERPRISE MANAGEMENT TASKS

Статтю присвячено дослідженню теоретичних положень та методичних рекомендацій щодо управління витратами підприємства, розглянуто поняття оптимізації витрат та встановлено напрями їх оптимізації, що дозволять ліквідувати неприбуткові витрати та максимізувати прибуток підприємства. Обґрунтовано основні чинники зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства. Розкрито послідовність ефективного впровадження оптимізації витрат на підприємстві. Систематизовано заходи оптимізації витрат підприємства, що є доцільними у сучасних умовах. Серед сучасних методів оптимізації витрат на основі оцінки переваг і недоліків найбільш ефективними визначено методи: функціонально-вартісний аналіз, XYZ-аналіз, Just-in-time, ABC-аналіз. Здійснено оцінку методів оптимізації витрат за такими критеріями: гнучкість методу; простота використання; надання своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень.

The article is devoted to the study of theoretical statements and methodical recommendations for the management of enterprise expenses, we considered the concept of optimization of expenses and determined the directions of their optimization, which will allow to eliminate unprofitable costs and to maximize the profit of the enterprise. There were substantiated the main factors of production cost reduction and realization of output, which can include: reduction of raw materials, supplies, fuel and energy per unit of production; reduction in the amount of depreciation, wage costs per unit of output; reduction of administrative and overhead when costs exporting and importing goods; elimination unproductive costs and losses. The austerity of resources is significantly influenced by the number of technical and economic factors, among them the most influential are the following: increase of the

technical level of production; improvement of the production organization and labor; a change in production volume. We sequenced the steps of effective implementation for expenses optimization in the enterprise: determination of the limited resources; establishment of alternative resources options; costs allocation which do not create value for the consumer and assume their necessity in the process; choice of directions for cost optimization; determination of cost optimization reserves; the formation of other alternative cost reduction options to maintain the level of planned expenditures; redistribution of funds. We systematized the measures to optimize the costs of the enterprise that are expedient in modern conditions. The most used measures to optimize the company's costs include: reduction of production cost, reduction of inefficient staff, implementation of the resource-saving technologies, improvement of the technical production level. The use of these measures in the complex provides the maximum effect on the company in achieving its goals. Among modern methods of cost optimization based on the assessment of advantages and disadvantages we determined the most effective methods: functional-cost analysis, XYZ-analysis, Just-in-time, ABC-analysis. We made the estimation of methods of cost optimization according to the following criteria: the flexibility of the method; ease of use; timely provision of information for making managerial decisions.

Ключові слова: *витрати підприємства; оптимізація витрат; методи оптимізації витрат; заходи оптимізації витрат; XYZ – аналіз; Just-in-time; ABC – аналіз; функціонально-вартісний аналіз.*

Key words: *enterprise expenses; cost optimization; cost optimization methods; cost optimization measures; XYZ analysis; Just-in-time; ABC analysis; functional and cost analysis.*

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин проблема управління витратами є актуальною для всіх суб'єктів господарювання. Вдале розв'язання цієї проблеми забезпечує збільшення конкурентоспроможності підприємства. Щоб отримати конкурентну перевагу виникає необхідність скорочення витрат виробництва, оскільки витрати є одним з основних факторів ціноутворення. Правильно налагоджена система управління витратами здатна допомогти застосувати заходи з оптимізації витрат, що забезпечують збереження ресурсів та зростання прибутковості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних основ управління витратами та методів їх оптимізації розглядалися в наукових працях багатьох вчених, а саме: М. Корінько [1], Г. Тітаренко [1], Т. Котенко [2], С. Крапівницької [3], Ю. Цал-Цалко, Г. Колісника, О. Косинської, О. Лактіонової, В. Лень, О. Мельника, Л. Нападовської та ін. Значна кількість наукових праць вказує на актуальність обраної теми, але для виявлення ефективних заходів та методів оптимізації витрат підприємства необхідно систематизувати та конкретизувати підходи науковців щодо вирішення цих завдань.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є узагальнення алгоритму оптимізації витрат та дослідження найефективніших в ринкових умовах методів оптимізації витрат підприємства.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах господарювання перед підприємством виникає необхідність раціонального формування витрат та визначення умов діяльності за яких є можливість мінімізувати витрати виробництва та збільшити обсяг випуску продукції з метою максимізації прибутку підприємства. Для досягнення поставленої мети підприємство повинно налагодити систему управління витратами.

Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства. Воно не зводиться лише до зниження затрат, а поширюється на всі елементи управління [10]. Згідно з П(С)БО 16, витратами звітного періоду визнаються як зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [9].

Статистичні дані свідчать про постійне зростання витрат підприємств України на виробництво продукції (таблиця 1).

Таблиця 1.
Аналіз структури витрат на виробництво продукції (послуг) за 2012-2017 роки

Роки	Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг)	З них за складовими витрат									
		матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві		амортизація		витрати на оплату праці		відрахування на соціальні заходи		інші витрати	
		млн. грн	у %	млн. грн	у %	млн. грн	у %	млн. грн	у %	млн. грн	у %
2012	2077904,10	1544791,70	74,30	128330,50	6,20	274935,40	13,20	99170,20	4,80	30676,30	1,50
2013	1984065,50	1434694,00	72,30	139588,50	7,00	278146,40	14,00	100076,80	5,10	31559,80	1,60
2014	1952582,80	1419809,00	72,70	138120,50	7,10	261520,50	13,40	92904,40	4,70	40228,40	2,10
2015	2434303,80	1805572,50	74,20	171416,20	7,00	295806,60	12,10	96751,50	4,00	64757,00	2,70
2016	2759943,00	2047986,80	74,20	224558,40	8,10	360831,30	13,10	73958,80	2,70	52607,70	1,90
2017	3525187,90	2644464,90	75,00	247062,40	7,00	472764,70	13,40	97172,60	2,80	63723,30	1,80
Темп росту, % 2017/2012	169,65	171,19	100,94	192,52	112,90	171,95	101,52	97,99	58,33	207,73	120,00

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України [11]

Як бачимо витрати на виробництво продукції у 2017 році зросли на 69,65 % в порівнянні з 2012 роком. На збільшення величини витрат впливають ціни на матеріальні ресурси, умови реалізації продукції, системи і умови оподаткування, організація виробництва, структура виробничої програми підприємства тощо. Суттєвою складовою витрат на виробництво продукції є матеріальні витрати, які складають 72,3-75 % від загальних витрат. Зростає питома вага відрахувань на амортизацію основних фондів, що свідчить про високу зношеність виробничої бази. Зниження питомої ваги відрахувань на соціальні заходи у 2016-2017 році відбулося внаслідок заміни декількох зборів на єдиний соціальний внесок, що сплачується загальним обсягом в розмірі 22 % від витрат на оплату праці.

Загалом витрати на виробництво продукції за 2013-2014 роки мали тенденцію щодо зниження, що обумовлюється скороченням обсягів випуску продукції, асортименту виробів, кількості працівників. Внаслідок військового конфлікту у 2014 році та втрати виробничих потужностей Луганської і Донецької областей, витрати на виробництво продукції зазнали свого мінімального значення і склали 1952582, 8 млн. грн. Але впродовж 2015-2017 років спостерігаємо відновлення господарської діяльності підприємств та відповідно збільшення їх витрат на виробництво продукції.

У загальній структурі понесених витрат, витрати промисловості підприємств становили 58 %. Потрібно зазначити що в цілому промисловість включає в себе паливно-енергетичну, металургійну, хімічну, легку, харчову, деревообробну промисловості та машинобудування. Найбільш затратними на виробництво товарів, робіт, послуг у 2017 році крім промисловості були: сільське, лісове та рибне господарство - 12%; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 11 %; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів - 11 %; будівництво - 5% (рис. 1).

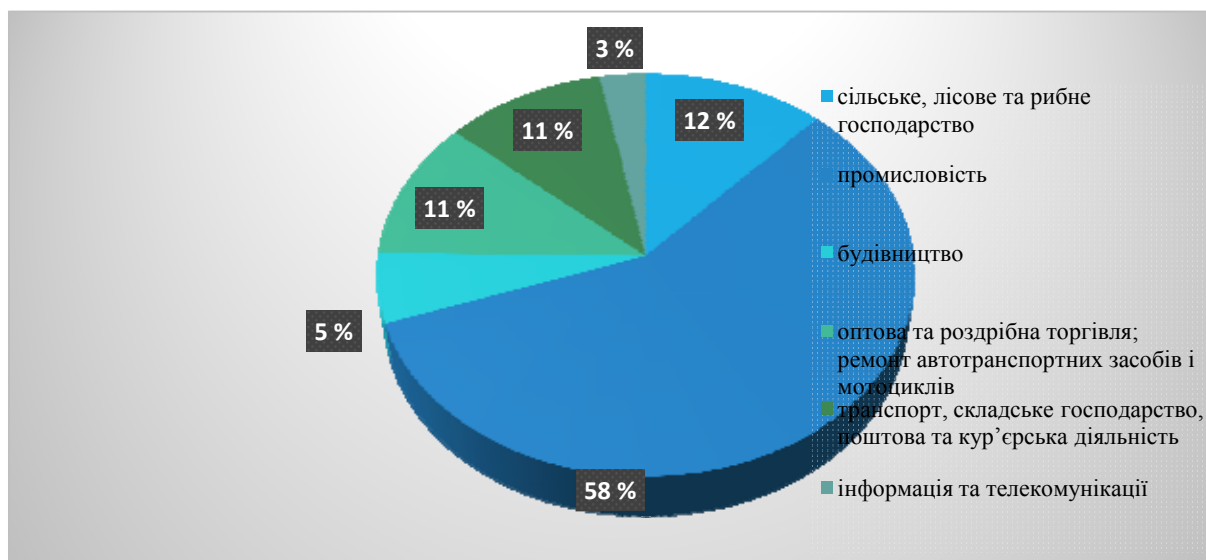

Рис. 1. Структура понесених витрат на виробництво продукції (товарів, робіт, послуг) підприємствами за видами економічної діяльності у 2017 році

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України [11]

Будь-які підприємства в процесі управління своєю діяльністю ставлять завдання налагодити систему управління витратами з метою подальшої оптимізації цих витрат та максимізації прибутку.

Економічно обґрунтована класифікація є передумовою ефективного управління витратами. Залежно від поставлених цілей та завдань витрати підприємства класифікують за різними ознаками, дана класифікація зображена в таблиці 2.

Таблиця 2.
Класифікація витрат підприємства

Ознака	Види витрат	Мета використання
<i>1. Для оцінки запасів та визначення фінансового результату</i>		
1.1. За поглинанням процесом діяльності	Вичерпані (поглинуті) та невичерпані (непоглинуті)	Для розмежування витрат, які використовуються в управлінському та податковому обліку
1.2. За функціональною роллю	Витрати на продукцію та витрати періоду	Для оцінки запасів, випущеної з виробництва продукції, визначення собівартості реалізованої продукції визначення фінансового результату, застосування методу «директ-кост»
1.3. За способом включення до об'єкта витрат	Прямі та непрямі	Для проведення калькуляційних розрахунків
1.4. За економічною роллю	Основні та накладні	Для організації обліку в системі рахунків
1.5. За видами виробництв	Витрати основного, допоміжного виробництва	Для організації аналітичного обліку та визначення фінансового результату
<i>2. Для дослідження поведінки витрат і прийняття управлінських рішень</i>		
2.1. В залежності від управлінського рішення	Релевантні та нерелевантні	Для врахування впливу управлінського рішення на величину витрат і доходів у майбутньому, скорочення часу на економічні розрахунки
2.2. За характером поведінки витрат у залежності від зміни обсягів діяльності	Змінні та постійні	Для оптимізації процесу операційної діяльності та аналізу її беззбитковості
2.3. По відношенню до одиниці продукції	Маржинальні та середні	Для обґрунтування рішення про оптимальний розмір обсягів діяльності, визначення середніх показників
2.4. За необхідністю обміну на реальні активи	Дійсні та можливі	Для вирішення поточних та довгострокових завдань, вибору оптимального рішення із сукупності альтернативних рішень
2.5. За періодичністю	Обов'язкові	Для можливості припинення операцій,

виникнення	та дискреційні	пов'язаних із виникненням витрат
2.6. За стадіями життєвого циклу виробу	Витрати на НДР, виробництво, реалізацію, утилізацію	Для оптимізації життєвого циклу виробу
2.7. Залежно від терміну прийняття рішення	Короткострокові та довгострокові	Для розробки напрямів діяльності
2.8. Залежно від того, чи враховують ці витрати для прийняття рішень	Безповоротні та уявні	З метою вирішення поточних та довгострокових завдань

Джерело: складено автором за даними [4, с.40-42]

Всі витрати підприємства не залежно від ознак класифікації безпосередньо мають вплив на результати підприємства. Відповідно ефективне управління витратами та їх оптимізація є запорукою успішної діяльності підприємства. Оптимізація витрат – це безперервний процес планування, обліку, аналізу, контролю витрат та прийняття рішень щодо подальшої економічної політики підприємства з використанням інструментів мотивації працівників на всіх рівнях сформованої організаційної структури витрат [6]. Ефективність проведення оптимізації витрат пов'язана з якістю ведення обліку доходів та видатків, їх контролю та подальшого планування цих статей.

Для ефективної оптимізації витрат на підприємстві доцільно використовувати наступну послідовність етапів (рис. 2).

Рис. 2. Етапи оптимізації витрат підприємства

Джерело складено автором за даними [5]

Послідовність оптимізації витрат підприємства дозволяє нам визначити, які саме витрати потребують в оптимізації. Якщо деякі витрати підприємства є непродуктивними, то необхідно їх скоротити або знайти можливість змінити умови певного процесу чи операції.

До основних джерел скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції підприємства можна віднести: зниження витрат сировини, матеріалів, палива і енергії на одиницю продукції; зменшення розміру амортизаційних відрахувань, що припадають на одиницю продукції; зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції; скорочення адміністративних витрат та накладних витрат при експорті та імпорту товарів; ліквідація непродуктивних витрат і втрат. На економію ресурсів значно впливає кількість техніко-економічних чинників. Найбільший вплив мають такі групи внутрішньовиробничих чинників: підвищення технічного рівня виробництва; удосконалювання організації виробництва і праці; зміна обсягу виробництва. Всі вони призводять до зниження витрат сировини, матеріалів, заробітної плати [7].

З урахуванням вищевказаних ознак доцільно виділити заходи щодо оптимізації витрат підприємства у сучасних умовах (рис. 3).

Рис. 3. Заходи оптимізації витрат підприємства

У сучасних умовах до найбільш вживаних заходів оптимізації витрат підприємства слід віднести: впровадження ресурсозберігаючих технологій, усунення непродуктивних витрат, диверсифікація виробництва, зменшення управлінських витрат, підвищення технічного рівня виробництва. Використання даних заходів в комплексі надає максимального ефекту підприємству в досягненні своїх цілей.

Оптимізація витрат підприємства здійснюється з різноманітним використанням методів. Дані методи характеризуються наступними ознаками: гнучкість; простота; надання точної інформації для прийняття управлінських рішень. До сучасних методів оптимізації витрат відносять: таргет-костинг, кайзер-костинг, метод збалансованості, оперативно-заявочна кампанія, функціонально-вартісний аналіз, LCC-костинг, EVA-костинг, XYZ – аналіз, Just-in-time, ABC – аналіз, аутсорсинг, бюджетування. Найефективніші з нашої точки зору методи оптимізації витрат зображено в таблиці 3.

Функціонально-вартісний аналіз відносять до найбільш ефективних видів аналізу діяльності щодо виявлення резервів економії витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на виробництво продукції. Це – евристичний метод виявлення можливостей зниження вартості та поліпшення якості об'єкта, що аналізується як функціонально орієнтована система на всіх стадіях його життєвого циклу [8]. Проведення даного методу здійснюється з метою пошуку дешевшої сировини та ресурсів на виробництво продукції, підвищення технічного забезпечення підприємства. До головних завдань функціонально-вартісного аналізу відносять: зниження матеріаломісткості та трудомісткості процесу виготовлення продукції, адаптація продукції до нового ринку, впровадження ресурсозберігаючих технологій. Функціонально-вартісний аналіз застосовують в більшості випадків при впровадженні нових видів продукції, робіт чи послуг та розширення їх номенклатури.

**Таблиця 3.
Переваги та недоліки найефективніших методів оптимізації витрат**

Метод	Характеристика	Переваги	Недоліки
Функціонально-вартісний аналіз (ФВА)	Ефективний вид аналізу діяльності щодо виявлення резервів економії витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на виробництво продукції.	Чітке вивчення вартості продукції; підвищення ефективності високовартісних операцій.	Занадто деталізований опис функцій; складна модель у застосуванні; недооцінка етапу збирання відомостей про джерела даних за функціями; застосування спеціальних програмних засобів.
«Just-in-time»	Система організації виробництва, що дозволяє	Скорочення термінів виробництва; зменшення	Збільшення транспортних витрат; залежність від

	знижити витрати за рахунок відсутності браку продукції.	витрат на зберігання продукції; гнучкість системи виробництва; покращений контроль якості; рівномірний графік виробництва; мінімізація збоїв на виробництві.	постачальників; складність забезпечення узгодженості за стадіями виробництва; значний ризик зриву виробництва.
ABC – аналіз	Метод, за допомогою якого можна визначити значення кожної групи витрат і звернути увагу на основні групи.	Підвищене обґрунтування накладних витрат на конкретний виріб; чітке калькулювання собівартості; тісний взаємозв'язок отриманих даних з процесом формування витрат.	Значні зміни у системі бухгалтерського обліку та підвищення якості систем інформаційної підтримки, внаслідок чого відбувається зростання витрат на управління .
XYZ – аналіз	Метод обґрунтування управлінських рішень стосовно оптимізації максимальної величини витрат підприємства шляхом їх зменшення (скорочення витрат у групі «X»).	Простота, точність і наочність, автоматизація.	Не дозволяє забезпечити правильність висновків при побудові складного товарного асортименту.

Не менш важливим методом оптимізації витрат на підприємстві є XYZ аналіз, який являє собою технологію обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів [12]. Найбільша увага концентрується при виявленні резервів скорочення витрат на групі X-витрат. Дана група забезпечує максимальний ефект від впровадженого методу оптимізації витрат. Група Z-витрат характеризується несуттєвою ефективністю, навіть при масштабному скороченню витрат, які входять до цієї групи. XYZ-аналіз часто проводять паралельно з ABC-аналізом, що дозволяє більш конкретно виділити групи витрат на які необхідно сконцентрувати увагу.

ABC-аналіз - це технологія обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо цільової локалізації витрат суб'єкта господарювання для потреб моделі управління його прибутком. Особливістю ABC-аналізу є те, що з його допомогою можна визначити значення кожної групи витрат і звернути увагу на основні. При цьому витрати підприємства поділяються на три класи (групи): витрати класу А - це нечисленні (10-15 % від загальної величини), але найважливіші витрати, на які припадає велика частина грошових коштів (близько 75 %), вкладених у діяльність підприємства; витрати класу В належать до другорядних і вимагають меншої уваги, ніж витрати класу А. З витратами класу В пов'язано приблизно 20 % грошових коштів; витрати класу С складають значну частину в номенклатурі використовуваних матеріалів, але недорогих, на них припадає найменша частина вкладень - 5 %. Оскільки 75 % витрат припадає на 10-15 % від загальної величини усіх витрат, то найбільш ретельний контроль здійснюється за саме цією групою [12]. Завданням даного розподілу на групи є визначення витрат більшої вартості, для ретельного контролю та управління за ними в процесі аналізу. Основною метою ABC-аналізу є пошук шляхів зниження собівартості продукції, збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції.

Система організації виробництва «just-in-time» розроблена в Японії та ефективно застосовується в усьому світі. Головна ціль даного методу – зниження витрат підприємства за рахунок відсутності бракованої продукції. Деталі та напівфабрикати за даним методом повинні передаватись безпосередньо в необхідній кількості та в узгоджений час з споживачем, при виявленні браку продукції виробництво не може продовжуватись, адже запаси відсутні. Зниження витрат даною системою відбувається шляхом відсутності складу для зберігання продукції, виготовлення продукції без браку, що в свою чергу забезпечує впровадження автоматизованих пристроїв та значно підвищує систему контролю якості на підприємстві.

Отже, ABC-аналіз та XYZ-аналіз є найбільш гнучкими методами внаслідок корегування відповідних груп витрат. Дані методи слід використовувати для визначення найбільш економічно важливої групи товарів та зниження витрат шляхом скорочення інших груп. За простотою використання можна виокремити систему «just-in-time», адже відсутність браку та запасів продукції значно спрощують організацію виробництва. Функціонально-вартісний аналіз надає найбільш точну інформацію для подальшого прийняття управлінських рішень, але потребує застосування спеціальних програмних засобів. Функціонально-вартісний аналіз доцільно використовувати, якщо метою підприємства є зниження собівартості продукції.

Впровадження даних методів забезпечується використанням сучасних програмних продуктів для отримання точних підрахунків та спрощення роботи підприємства. Широке застосування мають наступні програми: COMFAR (UNIDO), Project Expert, пакети компаній «ІНЕК» та «Аль-Інвест» та інші. Але їх вартість складає близько 1000-4400 \$, тому не всі підприємства можуть придбати дані продукти. Альтернативою

придбання перелічених програм є реалізація комп'ютерної моделі в середовищі MS Excel, яка спрощуватиме роботу працівників підприємства [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Найактуальнішою проблемою кожного підприємства залишається мінімізація витрат та підвищення прибутковості підприємства. Зниження витрат, а саме їх оптимізація є основним засобом максимізації прибутку та забезпечення конкурентоспроможності. Для досягнення конкурентної переваги в ринкових умовах необхідне застосування наступних заходів оптимізації: пошук шляхів зниження собівартості продукції; впровадження підприємством ресурсозберігаючих технологій; усунення непродуктивних витрат; усунення браку продукції; підвищення технологічної та фінансової дисциплін; підвищення продуктивності праці. Використання певних методів оптимізації витрат необхідно в залежності від поставлених підприємством цілей. Впровадження двох чи більше методів дає можливість покращити результати оптимізації витрат, що позитивно вплине на господарську діяльність підприємства.

Список літератури.

1. Корінко М. Д., Титаренко Г. Б. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Д. Корінко, Г. Б. Титаренко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2009. – № 9. – С. 126–131.
2. Котенко Т. Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Т. Ю. Котенко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 6. – С. 118–121.
3. Крапівницька С. М., Зарукевич М. В. Розвиток системи управління витратами підприємства / С. М. Крапівницька, М. В. Зарукевич // *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. – 2013. – №3(1). – С. 155-157.
4. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. *Управлінський облік: Навч. Посіб.* — К.: Центр учбової літератури, 2012 — 296 с.
5. Волковська Я. В. Оптимізація витрат на прикладі підприємств готельно-ресторанного комплексу/ Я. В. Волковська // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2017 - №2(37) – С. 19-23.
6. Шумило Ю. О. Уточнення теоретичної сутності категорії витрат в управлінні підприємством / Ю. О. Шумило // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2008 - № 3 – С. 117-119.
7. Коваленко О.М., Велінова О.П. Шляхи зниження витрат підприємства – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності // *Одеський національний політехнічний університет.[Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_NTP_2009/Economics/50451.doc.htm.
8. Литвин З.Б. *Функціонально-вартісний аналіз: навчальний посібник*. –Тернопіль: Економічна думка, 2007 – 130 с.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318.
10. Давидович І. Є. *Управління витратами: Навчальний посібник*. — К.: Центр учбової літератури, 2008 — 320 с.
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Лисаченко О., Чабаненко І. Оптимізація обсягу виробництва металургійного підприємства з метою зменшення суми змішаних витрат / О. Лисаченко, І. Чабаненко// *Економіка*. – 2011- №6(113) – С.36-40.
13. Волковська Я. В. Оптимізація витрат на прикладі підприємств готельно-ресторанного комплексу/ Я. В. Волковська // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2017 - №2(37) – С. 19-23.
14. Свистун Л.А. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового планування на підприємстві / Л.А. Свистун // *Економіка і регіон : зб. Наук. Праць*. – 2016. – № 3. – С.13-21.

References.

1. Korinko, M. D. And Titarenko, H. B. (2009), “Conceptual bases of management of expenses of subjects of management in conditions of improvement of market relations”, *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 9, pp. 126 – 131.
2. Kotenko, T. Yu. (2010), “Cost analysis as a component of management in the construction industry”, *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 6, pp. 118 – 121.
3. Krapiivnytska, S. M. And Zarukevych, M. V. (2013), “Development of enterprise cost management system”, *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika*, vol. 3, no. 1, pp. 155– 157.
4. Karpenko, O. V. And Karpenko, D. V. (2012), *Upravlins'kyj oblik* [Managerial Accounting], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
5. Volkovs'ka, Ya. V. (2017), “Cost optimization on the example of enterprises of the hotel and restaurant complex”, *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 2, no. 37, pp. 19-23.
6. Shumylo, Yu. O. (2008), “Clarification of the theoretical essence of the cost category in the management of the enterprise”, *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 3, pp.117-119.

7. Kovalenko, O. M. And Velinova, O. P. (2009), “Ways of reducing costs of the enterprise – the subject of foreign economic activity”, *Odes'kyj natsional'nyj politekhnichnyj universytet*, [Online], available at: http://www.rusnauka.com/24_NTP_2009/Economics/50451.doc.htm (Accessed 7 April 2019).
8. Lytvyn, Z.B. (2007), *Funktsional'no-vartisnyj analiz* [Functional-cost analysis], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.
9. Polozhennia (standart) bukhhaltenskoho obliku 16 «Vytraty», zatverdzhenyi nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy from 31.12.1999. # 318.
10. Davydovych, I. Ye. (2008), *Upravlinnia vytratamy* [Cost management], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
11. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2017), «statistical information», available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 5 April 2019).
12. Lysachenko, O. And Chabanenko, I. (2011), “Optimization of the volume of metallurgical enterprises production in order to reduce the amount of mixed costs”, *Ekonomika*, vol. 6, no. 113, pp. 36-40.
13. Volkov'ska, Ya. V. (2017), “Cost optimization on the example of enterprises of the hotel and restaurant complex”, *Problemy teorii ta metodolohii bukhhaltens'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 2, no. 37, pp. 19-23.
14. Svy`stun, L. A. (2016), “Prospects of the use of modern information technology in the implementation of financial planning at the enterprise”, *Ekonomika i region*, vol. 3, pp. 13-21.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2019 р.